

Поява електронного каталогу у бібліотеці Буковинського державного фінансово- економічного університету – передумова інформатизації книгозбірні

БОРОДЕНКО М. А.

Чернівці, Україна

Анотація

Проаналізовано досвід формування електронного каталогу у бібліотеці БДФЕУ на інформаційній платформі «УФД/Бібліотека», виокремлено особливості створення ЕК у невеликих вузівських бібліотеках.

Ключові слова: *електронний каталог, бібліографічний опис, документ, інформатизація.*

Abstract

The experience of forming an electronic catalogue on UFD/Library information platform at the library of Bukovyna State University of Finance and Economics is analysed and peculiarities of forming an electronic catalogue at small education institution libraries are distinguished.

Keywords: *electronic catalogue, bibliographic description, document, informatisation.*

Сьогодні в країні все потужнішим стає процес адаптації інформаційно-бібліотечного обслуговування до змін у економічному та суспільно-політичному житті. Бібліотеки, намагаючись адекватно відповідати на суспільні запити, наповнюють свою діяльність новим змістом, комп'ютеризуючи більшість напрямів своєї діяльності. Якщо раніше основною функцією бібліотек було лише збереження

Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства

2013

накопичених знань, то останніми десятиліттями активізувався процес їх перетворення на потужні центри, що забезпечують ефективний і комфортний інформаційний сервіс.

Інформатизація бібліотек на практиці – це нові можливості в обслуговуванні користувачів, забезпечення доступності фонду, вивільнення співробітників від ряду рутинних робіт. А головне – максимальне використання світової скарбниці знань, забезпечення можливостей виходу в інформаційний простір для задоволення на сучасному рівні потреб користувачів в документній інформації. Ці завдання можливо вирішити лише за умови активного використання прогресивних інформаційних технологій на базі мережевої інтеграції інформаційних ресурсів [2].

Водночас погоджуємось із твердженням професора Я. Л. Шрайберга, який відзначає що «автоматизація бібліотечно-інформаційної діяльності – це прояв не лише сучасного науково-технічного розвитку, а й соціального прогресу: забезпечується не лише своєчасний і швидкий доступ користувачів до інформації та першоджерел, але загалом створення умови для реалізації одного з головних принципів відкритого суспільства – принципу загальної доступності інформації та публікацій» [3].

Інформатизація бібліотеки Буковинського державного фінансово-економічного університету (БДФЕУ) розпочалась зі створення у 2005 році електронного каталогу, адже його переваги перед картковим не потребують поширених коментарів. Бібліографічні описи документів (спочатку лише книг) формувались примітивно – за допомогою BDE Administrator 5.0. З часом абсолютно стало зрозуміло: через недолугість продукту частина внесеної інформації втрачалась, критерії відбору літератури не виправдовували себе. То ж, у 2008 р. університетом було придбано АБІС «УФД / Бібліотека».

Після вивчення досвіду створення електронних баз даних авторитетними університетськими бібліотеками України, стало зрозуміло, що для невеликих вузівських бібліотек (зокрема, і бібліотеки БДФЕУ, фонд якої налічує близько півмільйона примірників документів) постають специфічні особливості:

1. Нечисленний штат фахівців бібліотеки, що зумовлює низькі темпи формування ЕК. Скажімо, штат бібліотеки БДФЕУ – 5 осіб, тому можливості створення робочої групи не передбачалось. Якщо зосередити всі сили на наповненні електронного каталогу, то інші ділянки бібліотечної роботи занепадуть.
2. Відсутність у структурі бібліотеки відділу з інформатизації та інформаційних технологій;
3. Брак більш-менш достойного технічного оснащення.

У 2008 році все починалось з одного бібліотечного комп'ютера і маси запитань щодо функціонування придбаного інформаційного ресурсу. Частина даних було експортовано до «УФД/Бібліотеки» із старого електронного каталогу, що завдало значно більше клопоту, ніж якби ми розпочали все «з чистого листа». Фактично кожен експортований бібліографічний опис потребував коректування у відповідності до ГОСТу 7.1:2006, а для цього все-одно доводилось працювати з книгами «de visu», щоб опис містив найдетальнішу та достовірну інформацію про книгу.

Веденням електронного каталогу у 2008 році і по сьогоднішній день займаються двоє осіб – завідувач бібліотеки та бібліограф. Нині працівники книгозбірні БДФЕУ успішно і динамічно працюють над поповненням ЕК. На початок травня 2013 р. наша база даних налічує 50665 бібліографічних описів, певна частка яких анотовані (див. рис. 1).

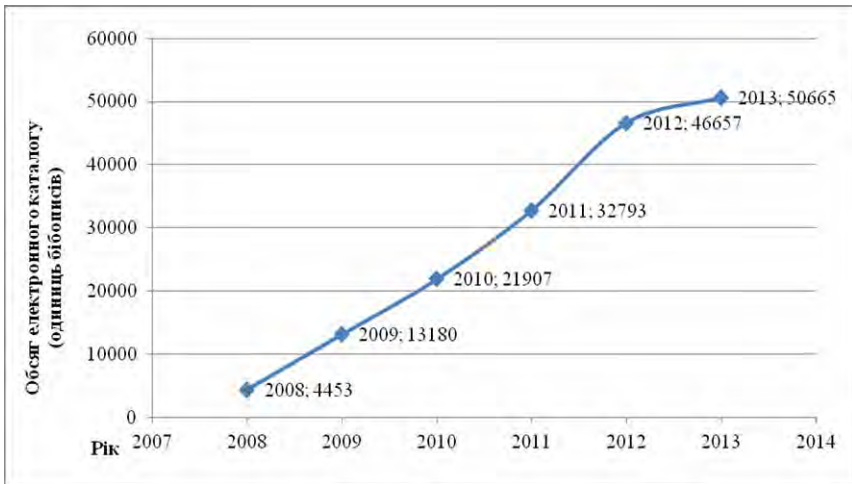

Рис. 1. Динаміка поповнення електронного каталогу (2008 – перший квартал 2013 р.)

До ЕК внесено увесь активний фонд абонементного відділу, всю літературу читального залу та довідково-бібліографічного відділу. Сьогодні нам залишилось ще збагатити каталог тією частиною книг, які наразі перебувають у книгосховищі і рідко користуються читацьким попитом (з огляду на завантаженість бібліотечних працівників рекаталогізація проводиться в основному під час літніх канікул).

Переважають у електронному каталозі статті періодики (див. рис. 2). Дана база щоденно оновлюється відомостями про публікації у фахових періодичних виданнях (в основному, фінансово-економічного та юридичного змісту, відповідно до профілю нашого вишу), статтями з всеукраїнських та регіональних суспільно-політичних газет. На кожен бібліографічний опис роздруковується каталожна картка, що розставляється до картотеки.

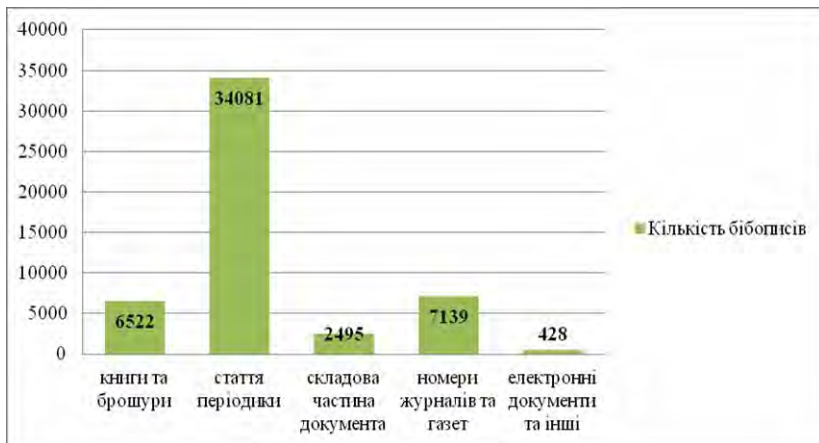

Рис. 2. Розподіл документів ЕК станом на перший квартал 2013 р.

Звісно, створити і наповнювати електронний каталог – це півроботи. Треба вчасно і вміло популяризувати його використання у навчальній та науковій діяльності студентів і викладачів. Для академічних груп нового набору працівники книгозбірні щорічно організують практичні заняття «Вчимося працювати з АБІС «УФД/Бібліотека», АРМ «Читач», навчаючи основ інформаційної культури та специфіки роботи з нашою електронною базою даних.

Поява електронного каталогу у бібліотеці БДФЕУ призвела до ряду кардинальних змін у бібліотечно-інформаційному обслуговуванні, всебічно його автоматизувавши:

- ректор університету Прядко Володимир Васильович особисто протегував підвищення іміджу та перспективності бібліотечної діяльності в БДФЕУ, забезпечивши бібліотеку багатофункціональним комп'ютерним устаткуванням;
- всі відділи були підключені до Інтернету, тож нині користувачі та бібліотекарі вільно працюють у всесвітній мережі;
- введено нові форми сервісу: віртуальна довідка, періодична електронна розсилка, віртуальні виставки;
- з 2010 р. налаштовано процес електронного обслуговування читачів (застосування електронних формулярів, видача-повернення літератури в автоматизованому режимі тощо);

Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства
2013

- у 2012 р. почалось створення «електронної бібліотеки» (налаштовано доступ до повнотекстових документів – навчально-методичних розробок, посібників викладачів фахових кафедр);
- створена повноцінна web-сторінка бібліотеки на загальноуніверситетському сайті;
- за допомогою ЕК значно оперативніше та якісніше формуються бібліографічні посібники на допомогу студентам та науковцям;
- щоденно надаються індивідуальні консультації щодо роботи з ЕК, на інформаційні запити відповідаємо за допомогою e-mail та локальної університетської служби зв'язку.

Тож, фактично вся робота бібліотеки тепер пов'язана з ефективним функціонуванням електронного каталогу. Наскільки це потрібно користувачеві? У лютому 2013 р. в бібліотеці БДФЕУ було проведено анкетування, що мало виявити рівень обізнаності читачів різних категорій при користуванні бібліотечним фондом, надання переваги певним формам бібліотечно-інформаційного обслуговування. І що примітно: на запитання «Якими електронними ресурсами бібліотеки Ви користуєтесь?» – 86% респондентів зазначили, що *послугуються виключно електронним каталогом*, 2% надають перевагу віртуальним виставкам, 7% – користуються «віртуальною довідкою», 5 % – поєднують всі вищезазначені електронні ресурси бібліотеки. Таким чином, читачі підтвердили правильність обраного нами шляху.

В іноземній пресі з'явився спеціальний термін «disintermediation», котрий перекладається як «позбавлення від посередника». Інтернет, нібито, відкриває прямий доступ до інформації, і потреба у посереднику – яким і є бібліотекар – відпадає [1]. З цим твердженням можна погодитись чи заперечити його, проте бібліотеки вищих навчальних закладів тепер все ж перетворюються на своєрідні фільтри та систематизатори того океану інформації, якою наводнена всесвітня мережа, вони пропонують своєму вибагливому користувачеві новітні послуги, що економлять час та позитивно впливають на якість виконаної роботи. Тож книгозбірні тих вишів, що тільки розвиваються і

реорганізуються, повинні в першу чергу працювати над створення прогресивних інформаційних ресурсів (гадаємо, починати треба саме з формування електронного каталогу бібліотечних документів), щоб забезпечити максимальне виконання всіх інформаційних запитів своїх абонентів.

Список використаних джерел:

1. Равинский Д. К. Библиотеки и Интернет: проблемы социального взаимодействия [Электронный ресурс] / Д. К. Равинский // Проблемы доступности информации в XXI веке : тезисы доклада на науч.-практ. конференции. – Режим доступа : http://www.library.ru/1/sociolog/text/article.php?a_uid=71.
2. Павлуша Т. П. Сучасні проблеми інформатизації бібліотек України: бібліотекознавчі аспекти [Електронний ресурс] / Т. П. Павлуша // Бібліотека. Інформація. Суспільство : зб. наук. пр. – К., 1998. – С. 116-121. – Режим доступу: www.archive.nbuv.gov.ua/articles/1998/98ptpibu.html
3. Шрайберг Я. Л. Основные положения и принципы разработки автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей: главные тенденции окружения, основные положения и предпосылки, базовые принципы : учеб.- практ. пособие / Я. Л. Шрайберг. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Либерия, 2001. – 104 с. – Библиогр.: с. 99-100.